

טיעטל פאלטס מאלען

№ 194

Łódź, Czwartek 20 sierpnia 1931 r.

ניינטע יהרגאגאנג

לאדו. דאנערשטאן ז אלול תרציא

№ 194

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.

224-71, טעל.

פֿעלְעָן קְהִלָּה-רוֹאַהְלָן אַלְרָאַשְׁאָאָלְדָּן אוּלְבָעַ לְאַנְגָּשׁ כּוֹרְסִידְעַן אֵין דִּי וּוֹאַרְשָׁאָוּעָרָ פֿאַלִּישִׁישׁ קְרִיזְעַן

צָוָגָבְּ-הַפָּאָן

2-טַעַסְעַרְעַץ

פֿון גְּרוֹיזְעַן

פֿרְעָמִיְּן-הַאֲנָהְוָרָס

— פֿון

"נְיַיְּסָם פֿאַלְקְסְבָּלָטָט"

כְּדִי יְיךָ צַי בְּפֿטְיִילְיְגָעָן אֵין פֿרָעָ-

מִיעּוֹן-קְאַנְקָרָס אֵין גְּעוֹנוֹן צַוְּצָ-

שְׁטָלְפָעַן בְּ 20 יְזָה 30 קְיַפְּנָנָן.

אַקְשָׁטֶשֶׁת, אֵין כְּמַעַט וּזְמַעַרְיקָה לְגַבְּיַ פֿוֹילְעַן.

לְזִיטַזְדִּי קְלִינְגְּנָעַן, וְאַסְטְּקוֹסְטְּרַעַן דָּא פֿעַרְעַן אֵין וּוֹאַרְשָׁאָא אֵין לְזָוַן וּוּלְעַן גַּעַלְפָלַשׁ וּוּלְעַן.

רְזַאְרָשָׁא, אֵין דָעַרְעַן וּוֹאַרְשָׁא אֵין נִשְׁטָא קִין

וּוְאַרְשָׁא אֵין דָעַרְעַן מִיטְלָעַן — הַזְּשָׁוָתְרַעַן קָאַ-

שְׁפָרְעָמְבָּעָנְדָעַן מִיטְלָעַן — הַזְּשָׁוָתְרַעַן קָאַ-

וּוְאַרְשָׁא אֵין דָעַרְעַן מִיטְלָעַן — הַזְּשָׁוָתְרַעַן קָאַ-

וּוְאַרְש

דער שטראָם אַבְעַר אַינְדְּלִיעַן

(ענין פון 3-טע זייט)

מגנ. ש. לאנגוזם

עד הआט זיה אפֿשְׁטָעלַט פֶּאֲרֵ זִין ווַיְיָבֵ אָן
אַמְּדָנָהָדְגָּה אַזְּנוֹ גַּלְגָּלָן.

— איך טראכט ווועגן דעם טער דאָפֿערן,
מייד דוכט זיך אויס. איז דורך גאנצער ענין
אַסְטְּרֶן קאמפּלִיכְטֶרְעֶר און געהימנישפֿילֶר,
מען האָט בעקאנט טראכטען.... וויזט אויס,
די פֿרְעָסְטְּ ווַיְהִיט גַּרְבִּישְׁטֶש... די פֿאַלְכִּינְזֶה אַיז
זה, אַבעְזָר זי אַיז נִישְׁט אַיבְּרַעְצִיגְט.... אַיבְּעַד
גען זיך אַבעְזָר ווּעַט זי זיך זאָר דָּאן, ווּעַט
עַט אַיהֲר בעקאנט ווועגן זיך אַיבְּחַאלְטֶן פָּן
דאָקְומַנְטָען... אַבעְזָר סִיאַיז אַסְפְּקָה, זי ווּעַט
איַהֲר גַּעַלְגֹּעַן, ווַיְהִיל די דָּאָקְומַנְטָעַ גַּעַפְּבִּעְן
דאָר אַיצְט אַיז לְשֹׁתְּ פָּן דעם לאָר הַפְּרִיבְּגָן,
זִישְׁטָן עד ווּעַט זיך, זַלְגַּבְּסַפְּרַעְשַׂטְזַלְדִּין, נִישְׁטָן

— איך פישטני אבער ניזטט, — האט עטעל אפערעטען — איצט איז אס דאך דער וויכ טטאָר פונקט צו געפינען דעם מערדער פון דער

— נוין, — החט קארליין ענטשלאסטען געגענט
ט — דאט וויכטיגטצע איזו צו האלטען בטוד
ה אביהאלט פון זי דאנטמענטטען, וועגן וועלבע

דרודע... נ"ז ווועט מעו יא געפֿיגַען דעם מעדער,
בישט, אלענאנאלטס ווועט עס די לעדר דאלסלאן
שט מאכען צהדייך לעבעדריג. אויב אבער דער
האלט פון די דעפעשען ווועט פריזליאטיג פונ-
ווערט ווערטן, וויסט אײין גאט, וואטsem עס קאָן
פלון אַרוֹטִיקומען : עס קאָן אוֹיסטְרָעֶכְעַן אַךְרָגְן,

בערטונגען פון צענטראל-פערוואלטונג פון ארט-פערבן
די ערנשטיין לאגעס פון די פאָד-שׂוֹלְץ

די ערנשטע לאגע פאָדִי פֿאָדְ-שְׂוִילְעַז

**נִישָׁתְּ עַנְדַּעַת דֵּי שׂוֹלְדִיגָּע
זָו דֵי אַנְטִי-יְודִישַׁ אֲרוֹיְסְטְּרָעְטְּנוֹגָעַ
וְאַן סָפְרָא**

ס א פ י ע (יט"א) די פאלצ'יזי אונטפּוֹזֶנְג אַין
אַמְעָבָה אָנוּג מִלְתָּד אַנְטִיסְטוּמִיטִישׁ אַלְיִיסְטוּרָע
וּבָגָעַן פָּאֵר דָּעֵי סִיבָּאָבָּאָגָע אָוֹן אַנְדָּעָרָע עַפְּגָעָנְטִילְכָּע
יִבְּרָים הָאָט בֵּין אַיצְט וַיְשַׁ גַּעֲרָאָכְט קִיְּין קָאנְ-
עַטְעַט וְעַזְוּלָטָאָטָעַן. די שְׂלָוִיגָע וּבָגָעַן בֵּין אַיצְט
בְּלִיבָּעַן אָוְבְּגַעַשְׁטָאָפְּטָן. די יְוִידִישׁ צְעֻנְדָּהָאָלָ-
גָּסִיסְטָאָרִיעַ הָאָט זִיךְרָעַבְּרָע גַּעֲוָעָנְחָפָע מִלְתָּד
בְּרִיךְ צָוֵם אַיְבָּעָרְדָּמִינְיָסְטָאָרִוִּים וּוּגָעַן אַגְּבָעַ-
בָּגָט עַנְטָדָעַקָּעַן די אַגְּבָאַיְזָאָטָאָרָעַן פָּוֹן די אַנְטָרָ-
בְּמִיטִּישׁ אַזְּיִטְדְּעָטְבָּהָגָעַן אָוֹן זַי שְׁטוּהָגָג בְּעַ-
-אָפָעַן.

וְרוּתִישׁוּ רָאוּ פָנוּ דַי יֹודִישׁ
וְיִנְסְטִיטּוֹצְיעַס פָּאָר אַזְיָאלָאָר

הילע איז פראנקפּוֹס
פְּרָאָנוֹ קַפּוֹרֶת. (ימ"א) די אַרגָּאַנִּידָאַצְיָע פָּאָר
אַצְּיָאַלְעָד הַלְּיפָ בֵּי דָעַר יְוִידִישָׂרֶפֶר קַהֲלָה אָן
אַזְבְּקַפְּחָת לִידְט זִיתַ אַיְビְּגָע (חוּדִישִׁים פָּן אָ
אַהֲרֹפְּעָן קְרִידִים, די קַהֲלָה-פְּעַרְזָאַלְטוֹנוֹג הָאָט וֵידָ
אַזְהָהָעָן גַּעַצְהָאָנוּגָעָן צָו פְּרָאָקְלַאַמְּרִיעָן אָ וְרִיבָּ
אַנְגָּדוֹעַ רַעֲטָנוֹגָן-אַקְשָׁיָעַ, בְּדי נִישָׁט צָו דַּאֲרָלָאָונָ
וְדָעַר שְׁלִיסָנוֹגָן פָּן די יְוִידִישָׂע אַינְסְטִיטְעָמִיעָט
אַד סְאַצְּיָאַלְעָד הַלְּיפָ.

רעדע פון קאנאדיישען ג'בעד נאטאל אוית. אַיְדיישער פִּיעָרָונְג

מאנובר דעד אל (יט"א) אויף דעד פיעורונג פון מיר האבען שווין מיטגענילט, געהלטען אַבערגער-
כאיינטעריסטייש איגעונשאטטען, וואס וויזען אַלעגען דעם גדרונדשטיין אונטערען בנץ פון ערסטטען טונגס-דיינען. אין זיין דעד האט לאדר ביסבאהראָך-
רויס נַעֲזֵלְתָּעָגְן דִּוְיָעָרְתָּאָגְקִיטִים. צוינשען די יודרישען שפיטאל אין מאגדה-וואל, האט דעד גענעראל צו. אנד. געזנט: אַנְיָמְשָׁבְּ פָּנוּ דָּרְגָּלְאָגְגָּרְגָּעָן אַיְזָעָן פָּעָזָעָן אַיְזָעָן וואס
וונדרוואָויאָרָה פָּוּ קָהָאָזָטָה לְאָדָר בִּיסְבָּאָהָרָה, ווֹי

אנטישמייטישער פראפאעסאָר בעשילדינעם זיינע יידישע כאָלעגען איז שפיאנאוּש

ויזען, און די בעשולדייגונג געגען די צוויי ייד-
שע גימבזאָיעַ-לעהָעַר זענען פשׂות אויסגעזיגען
פָּרְנַן פִּיבְגָּעַד. עַס אַיִּה בְּעַלְגָּוֹגָן פַּעֲטַצְבָּשָׁתָלְעַן,
או דעם אַגְּנָמִינָן מְסִדְּרַה-בְּרַק הַעַט אַרְזֵי-גְּמַשְׁקִים
דער לעזרען פָּוָן דער קַאַתְּדָעָנָר גִּמְנוֹנָיָעַ דָּרְ
ראָפְּשָׁתָן וְאוֹנְדָּרָר דָּרְ וְאוֹנְדָּרָר אַין בעגןְגַּעַן
דעם שענְדוֹלְכָּעַן טָמָא צְלִיב אַנְטִסְעַמִּיטִים אַין
פְּרַזְוּנְלְכָּעַר שְׁוֹנָה צוֹ די פִּירְעַז יְדִישֶׁעַ לעַתְּרַעַץ
דָּרְ וְאוֹנְדָּרָר הַעַט אַין גַּעֲרִיכָּת גַּלְעִיקָּעַן, אַו עַרְ
זָאַל האָבָעַן גַּעֲשִׂרְיָעַן דעם ברַף אַן הַעַט אַגְּבוֹוּי
עַזְּנַן אלָס בעוֹווָן, אַו בָּאָרָא צַעֲלַבְטַמָּאָד-פְּעַזְוָר
אַין עַז צַיְעַנְעַר צִימָט גַּעַוְעַן טַוְלוֹוַיָּוָן פָּאָרָאָלָּ
זִידָט. דָּאַס גַּעֲרִיכָּת הַעַט בעשְׁלָאָסָן אַרְזֵי-צְבָּרוֹפָן
וַיְעַדְתָּ אַון קַאַלְגַּי-אַפְּיָעַז זַאֲקָעָנָר. דָּרְ פָּרָא
צַעַם הַעַט אַין פְּהָאָג אַרְזֵי-בְּרוֹפָעָן אַ שְׁטָאָרָקָעָן
איְגַּסְעַדָּעָן.

אָכְרַבּוֹן שְׁפִיאָבָּאָשׁ

— דער סקווער? .. דער ריוועער-קארט-סקווער?
פֿוֹבּוֹאָנְגַּעַן גַּעֲמַסְטָה, אָזִי זָאַטֵּת אַהֲנוּגַּעַן?
— דער פֿאָרָא, ווֹילְיָה האָבָּד זֶה דָּאָטָּן אַגְּבָּעָן
פֿרְאָפָּעָן מִיטָּפָּעָן טָעַג צְרוּרָק... דָּאָס אָזִי גַּעַן
וּפְרָאָרָפָּעָן, ווי בְּזָהָן קִינְגָּמָלָן אִין לְעַבְעָן בִּישְׁטָן...
יעַגְעַן צְיַיד אָזִי אַדְרָפָּעָן אַגְּנָעָן אַיְבָּגְקִיטָּן...
— לא, אָיה האָבָּד גַּעֲכַטְעָן אַדְהַבְגַּעַלְעָבָט שְׂוּעָן —
דרָע מִינְגְּטוּן, — הָאָטָּז דָּה, מַאֲקָסָס מַודָּה גַּעֲוּעָן —
וּוֹצָא אָיה האָבָּד דַּעֲדוּהָן אִין דָּעָר צִיְּתָנְגָּזָן דָּיָן
בְּפֿרָאָרָפָּעָן, ווי בְּזָהָן קִינְגָּמָלָן אִין לְעַבְעָן בִּישְׁטָן...
אָירָן זָהָב בִּישְׁטָן גַּעֲהָאָט קוֹיְן צִיְּתָן אַבְּשָׁעָטָן זָהָר,

שעתן טאג פון אונזאָד צוֹוַאמְעָן-דיין... איזט אַפְּנָאָס
פֿערַשְׁטִי אַיִּחָה עַס אַלְלַיְּנַן וַיְשַׁטֵּן, וּמְאֹזֶן הַאֲבָבָאָן
עם גַּעֲקֹבָטָן פֿערַעַתְּאַלְטָעַן פֿון דִּיךְ, אָוֹן גַּיְשַׁט

אַלְמָנָה עַס...
אֵין זִין שְׁטוּמָעַ הַאֲטַגַּע גַּעֲלֹבְגַּעַן אָזֶן פִּיל
פְּצַחְתְּקִיטִי אָזֶן חָרְתָּה, אָזֶן וְעַטְלָל הַאֲטַגַּע דָּרָה וְדִי
מְהֻעָדָהָן אָזֶן שְׁמִיכְיָעַל גַּעֲטָוָן.
— וְזַי גַּרְטָן, וְזַיְסָדָה דַּו הַאֲסָט אָזֶן גַּעֲהָבְדָעָלָט,

